

Брюксел, 13.11.2015 г.
COM(2015) 565 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

относно финансовите инструменти, подкрепени от общия бюджет съгласно член 140, параграф 8 от Финансовия регламент към 31 декември 2014 г.

{SWD(2015) 206 final}

Съдържание

ПРЕДГОВОР	3
РЕЗЮМЕ	6
1. Стратегически целеви групи	8
1.1. МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация от ЕС	8
1.2. Микропредприятия в ЕС	10
2. Стратегически отрасли	11
2.1. Научни изследвания и иновации (НИИ)	11
2.2. Инфраструктура и енергийна ефективност	12
2.3. Социални предприятия	14
2.4. Образование	15
3. Стратегически региони извън ЕС	15
3.1. Държави, обхванати от процеса на разширяване	15
3.2. Страни, обхванати от политиката на добросъседство	16
3.3. Страни, обхванати от Инструмента за сътрудничество за развитие (ИСП)	17
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	19

ПРЕДГОВОР

Европа се възстановява от икономическата и финансова криза — доказателство за това е икономическият растеж, който бележат повечето държави — членки на ЕС. Темпът на този растеж обаче е все още ограничен поради структурни слабости в резултат на кризата. По-специално, високите равнища на дълга на частния сектор и големият дял на необслужваните кредити ограничават способността на банките да предоставят заеми, като по този начин се възпрепятства икономическият растеж и финансовата стабилност. Тези предизвикателства изискват бързи действия, тъй като европейската икономика е силно зависима от заемите от банковия сектор, а достъпът до капиталово финансиране, особено за малките предприятия, остава ограничен.

В настоящата икономическа обстановка публичните финансови институции и частните инвеститори не са склонни да отпускат заеми за реалната икономика, особено за МСП, инвестициите в които се считат за високорискови. Търсенето на финансиране е значително, а публичните ресурси са ограничени, поради което е необходимо създаването на допълнителни капиталови потоци, за да се удовлетвори това търсене. Ето защо очакванията към Съюза са той да предостави допълнителни възможности за инвестиции от своя бюджет чрез използването на финансови инструменти. Отговорът на тези очаквания е заложен в многогодишната финансова рамка (МФР) за 2014—2020 г., по-конкретно чрез:

- предоставяне на възможности за съчетаване на публични и частни ресурси: ЕС създаде иновативни финансови инструменти (като например в рамките на „Хоризонт 2020“ — за научни изследвания и иновации или на Програма „COSME“ — за малките и средните предприятия) и позволи на държавите членки да комбинират европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) с ресурсите на „Хоризонт 2020“ и COSME в рамките на първия съвместен финансов инструмент — инициативата за МСП. Още от самото начало финансовите инструменти по „Хоризонт 2020“ и COSME бяха посрещнати с голям интерес от страна на пазара — техният първоначален финансов ресурс бе бързо изчерпан и неотдавна бе изменен, за да се увеличи експозицията в рамките на капацитета за поемане на риск на Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ);
- разработване на инициативи, които насърчават публичните финансови институции да предоставят кредити на субекти със затруднен достъп до частните източници на капитал: ЕС разработи план за инвестиции за Европа, включително ЕФСИ, за привличане на допълнителни инвестиции в Съюза през следващите три години и за осигуряване на по-голям достъп до финансиране за дружества с до 3 000 служители; обръща се специално внимание на малките и средните предприятия чрез предоставяне на капацитет за поемане на риск (гаранции) на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ); както и

- насърчаване на по-добрата бизнес среда за частни инвестиции чрез предприемането на стъпки за изграждане на Съюз на капиталовите пазари¹.

МСП са целевата група на подкрепата на ЕС чрез финансови инструменти: те осигуряват две трети от заетостта в частния сектор и почти 60 % от добавената стойност в ЕС. Особено внимание се отделя на предприятията и други целеви групи в стратегическите сектори, по-специално в областта на научните изследвания и иновациите, инфраструктурата и енергийната ефективност, социалното предприемачество и образованието.

Въз основа на натрупания опит Комисията е уверена, че финансовите инструменти са ефективен начин за справяне с нуждите от финансиране на реалната икономика и за насърчаване на растежа и заетостта. Използвани при партньорства с публични и частни институции, те спомагат за преодоляването на неефективността на пазара при предоставянето на външно финансиране, като същевременно не се измества частното финансиране.

Прилагането на централно управляваните финансови инструменти в периода 2007—2013 г. спомогна за ограничаването на сривовете на финансовия пазар и за повишаването на положителното въздействие на мерките в целия ЕС. Общият размер на финансовото участие в инструментите на Съюза за периода 2007—2013 г. възлезе на близо 5,5 млрд. евро, които до 31 декември 2014 г. подкрепиха финансиране от около 82,9 млрд. евро; това означава агрегиран коефициент на ливъридж от над 15 (вж. фиг. 1) — в полза на стратегически целеви групи и отрасли в контекста на вътрешните и външните политики на ЕС.

През 2014—2020 г. бюджетният пакет в размер на 4,8 млрд. евро² е насочен към подкрепа на финансиране от 86 млрд. евро, което показва среден коефициент на ливъридж от почти 18 (вж. графика 2). През следващите години финансовото участие на Съюза, със заделени 890 млн. евро до 31 декември 2014 г., ще подкрепи *разчетно* финансиране в размер на около 3,8 млрд. евро с *разчетен* коефициент на ливъридж от 4³.

Съгласно член 140, параграф 8 от Финансовия регламент Комисията представя настоящия доклад за всички централно управлявани финансови инструменти за вътрешните и външните политики на Съюза, подкрепяни от общия бюджет.

¹ Вж. Съобщение на Комисията „Разгръщане на потенциала на груповото финансиране в Европейския съюз (март 2014 г.).

² Финансовият пакет за 2014—2020 г. все още не отразява бюджетните кредити за нови инструменти, които могат да бъдат предвидени по линия на политиката за разширяване и за добросъседство, както и за страните, обхванати от Инструмента за сътрудничество за развитие.

³ *Разчетното* финансиране е ограничено на този етап до сумите по вече подписани договори между изпълномощените субекти и финансовите посредници / крайните получатели. .

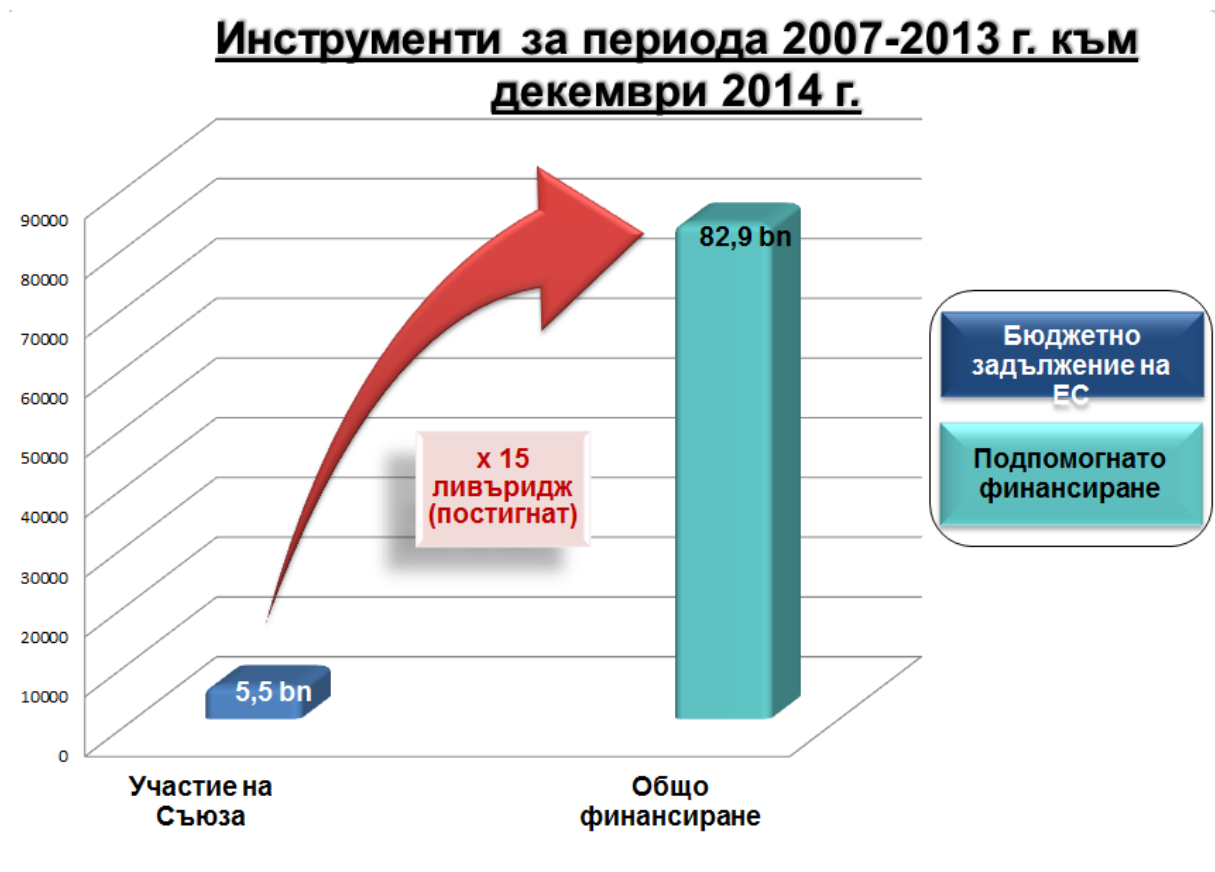
Докладът показва значителния ефект на тези инструменти към 31 декември 2014 г. Той прави преглед на начина, по който са били използвани парите на данькоплатците, както и на напредъка, постигнат в използването на финансовите инструменти.

РЕЗЮМЕ

Настоящият доклад обхваща финансовите инструменти, управлявани от ЕС, за вътрешните и външните политики на Съюза.

В него се прави цялостен преглед на постигнатия до момента напредък в прилагането на финансовите инструменти за 2007—2013 г. и 2014—2020 г., който осигурява прозрачност и отчетност по отношение на използването на парите на данъкоплатците. Докладът показва, че централно управляваните финансови инструменти са постигнали значителен финансов ливъридж, както и че въз основа на наличните към момента данни може да се направи извод за това как те са спомогнали за постигането на целите на политика. В приложението е представена по-подробна техническа информация.

Графика 1: Финансови инструменти за 2007—2013 г., декември 2014 г. (млн. евро)

Графика 2: Финансови инструменти за 2014—2020 г., декември 2014 г. (млн. евро)

Инструментите, прилагани от държавите членки при споделено управление, са предмет на отделни доклади. За програмния период 2007—2013 г. се публикуваше годишен обобщен доклад за прилагането на инструментите на финансовия инженеринг по ЕФРР⁴ и ЕСФ⁵ до 1 октомври всяка година. Считано от 2016 г. Комисията ще предоставя обобщени данни за напредъка в прилагането на финансови инструменти при споделено управление, както се изисква в Регламента за общоприложимите разпоредби (РОР) за европейските структурни и инвестиционни фондове⁶.

Настоящият доклад за централно управляваните инструменти се допълва от работен документ на службите на Комисията (РДСК), съдържащ подробни таблици и информация за инструментите, прилагани при прякото и непрякото управление в периода 2007—2013 г. и 2014—2020 г.

⁴ Акронимите са формулирани в речника на придружаващия работен документ на службите на Комисията.

⁵ Пълният доклад за 2013 г. е достъпен на адрес: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/thefunds/instruments/doc/summary_data_fei_2013.pdf.

⁶ Член 46, параграф 4 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

Комисията възнамерява да утвърди този доклад като динамичен инструмент за процеса на вземане на решения. По-специално, възнамеряваме да подсигурим по-голямо съответствие между него и останалите документи с информация за финансовите инструменти на ЕС⁷. Въпреки че тези документи са подготвяни с различни практически и процедурни цели и са оповестявани по различно време, си поставяме за цел да съгласуваме съдържанието им, за да може евентуално да бъдат обединени в единен доклад.

1. Стратегически целеви групи

1.1. МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация от ЕС

Като цяло, МСП се открояват като бизнес категория, която среща особени трудности при достъпа до финансиране — особено след началото на финансовата криза и кризата с държавния дълг.

С цел преодоляване на пазарната неефективност поради несиметричността на информацията бяха създадени гаранционни инструменти за разширяване на **обема на заемите** и за подсигуряване на по-добри заемни условия за предприятията с по-рисков профил. Тези инструменти са насочени към развитието на общоевропейски пазар за финансиране на МСП и преодоляване на несъвършенствата на пазара, което, поради тяхното широко разпространение, може да бъде по-лесно постигнато на равнище ЕС. С тях може да бъдат постигнати икономии от мащаба и разпространение на най-добрите практики:

1. *Механизмът за гарантиране по отношение на МСП (SMEG 07) по Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации (РПКИ)* подобри достъпа на МСП до дългово финансиране. Към 31 декември 2014 г. общо 357 000 МСП са се възползвали от 27,3 млрд. евро под формата на гарантирани заеми в периода 2007—2014 г., като броят им продължава да се увеличава;
2. *Механизмът за гарантиране на заеми по COSME*, наследник на SMEG07, предоставя гаранции за дългово финансиране на МСП посредством заеми или лизинг. Целта е да се намалят специфичните трудности, пред които са изправени жизнеспособните МСП при достъпа до финансиране поради това, че са възприемани като високорискови или поради липса на достатъчно обезпечение. До края на 2014 г. Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) извърши комплексна проверка и подписа гаранционни споразумения с три финансови посредници от три участващи държави за обща сума от 42,4 млн. евро. Очаква се, че за периода 2014-2020 г. общият размер на мобилизираното финансиране ще бъде между 14,3 млрд. евро и 21,5 млрд. евро. С него ще бъдат подпомогнати между 220 000 и 330 000 МСП. За трите операции през 2014 г., подписани с финансовите посредници, максималното налично финансиране за МСП възлезе на почти 851 млн. евро;

⁷ По-конкретно, работният документ, изготвен въз основа на член 38, параграф 5 от Финансовия регламент и на документ, съдържащ информацията, която се изисква съгласно член 49, параграф 1, буква д) от Финансовия регламент.

3. *Инструментът за разделяне на риска (ИПР)* по 7-та рамкова програма е специален гаранционен инструмент за заеми и лизингово финансиране, насочен към преодоляването на недостига на финансиране за иновативни МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация (предприятия с до 499 служители). Чрез него до момента са предоставени над 1,59 млрд. евро под формата на гаранции и насрещни гаранции на 37 банки и гаранционни дружества, което ще им позволи да подкрепят до приблизително 3 000 иновативни МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация. До края на 2014 г. обемът на предоставеното финансиране възлиза на 831 млн. евро, като участието на ЕС е в размер на 270 млн. евро;
4. *С гаранциите InnovFin за МСП* в рамките на „Хоризонт 2020“ — нов механизъм за иновативни МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация за периода 2014—2020 г., се очаква да се мобилизира общо кредитиране в размер на около 9,5 млрд. евро, с принос на ЕС в размер на около 1 060 млн. евро. За 2014 г. общата стойност на финансирането, подкрепено от финансовото участие на Съюза, се очаква да бъде около 475 млн. евро, от които 11 млн. евро вече са предоставени;
5. Чрез *Механизма за гарантиране за секторите на културата и творчеството* в рамките на програма „Творческа Европа“ ще се предоставят гаранции за банките, които обслужват МСП от сектора на културата и творчеството, като по този начин ще се засили финансовият капацитет в тези сектори. Схемата ще започне да действа през 2016 г., а общият размер на допълнителните кредити в секторите, подкрепяни от участието на Съюза в размер на 121 млн. евро, се оценява на около 690 млн. евро; както и
6. *Инициативата на ЕС за МСП*, замислена като инструмент за реагиране при кризи, предоставя неограничена гаранция и/или секюритизация за подобряване на достъпа до финансиране за МСП, включително иновативните и високорисковите МСП. Той е съвместен инструмент, съчетаващ средства по „Хоризонт 2020“ и COSME с ресурси по линия на ЕФРР и ЕЗФРСР в сътрудничество с ЕИБ/ЕИФ, с цел генериране на допълнително кредитиране за МСП. Със заделянето на 800 млн. евро по линия на ЕФРР, размерът на новите заеми за МСП, подпомагани в Испания, се очаква да достигне 5 723 млн. евро за всички испански региони.

Освен това **МСП** са изправени пред особени трудности при набирането на **собствен капитал**. Европейският фонд за рисков капитал отбелязва спад в частните капиталовложения в периода 2008—2014 г. по отношение на набирането на средства, инвестиционните равнища (независимо от слабото повишение през 2014 г.) и продажбите на предприятия. Инвестиционният пазар остава разпокъсан между отделните държави и още по-зависим от „спасителния пояс“ на публичните инвеститори.

Подкрепата чрез финансови инструменти на равнище ЕС е от ключово значение за преодоляването на тази фрагментираност. Бяха създадени няколко инструмента за капиталово финансиране с цел укрепване на вътрешния пазар за рисков капитал чрез

премахване на пазарната неефективност (най-вече от значение за новосъздадените МСП, които имат потенциала да постигнат високи нива на растеж), въвеждане на иновации на пазара и създаване на работни места с висока добавена стойност:

1. *Механизмът за висок растеж и иновации на МСП (GIF)* по Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации цели да увеличи предоставянето на собствен капитал за иновативни МСП в ранния етап на тяхното съществуване (GIF 1) и във фазата на разрастване (GIF 2). До края на 2014 г. общо 625,2 млн. евро под формата на нетни задължения от бюджета на Съюза подкрепиха 43 фонда за рисков капитал и 371 крайни получатели, като набраха 1 млрд. евро за дялово финансиране;
2. *Капиталовият механизъм за растеж (EFG)* по COSME, правоприменик на GIF2, цели насърчаване на усвояването и предоставянето на капиталово финансиране за МСП в тяхната фаза на разрастване. За периода 2014—2020 г. се очаква, че разчетно заделените 633 млн. евро ще подпомогнат инвестициите в рисков капитал в размер от 2,6 до 3,9 млрд. евро, достигайки до около 360 — 540 МСП; както и
3. *Рисков капитал на InnovFin за МСП* в рамките на „Хоризонт 2020“, наследник на GIF 1, има за цел да подобри достъпа до рисков капитал в началния етап от развитието на МСП с научноизследователска насоченост и малките дружества със средна пазарна капитализация. За периода 2014—2020 г. е планирано разчетно да бъдат заделени 430 млн. евро, с което да се подпомогне капиталово финансиране в размер на около 2,5 млрд. евро.

1.2. Микропредприятия в ЕС

Европейското микрофинансиране се характеризира с постоянен спад в отпускането на заеми от банките, ограничен капацитет на националните правителства за подпомагане на микрофинансирането, както и с голямо пазарно търсене. Това показва, че все още съществуват убедителни аргументи в полза на интервенцията на ниво ЕС чрез предоставяне на възможности за поделяне на риска и за финансиране на институциите за микрофинансиране.

По-конкретно, „в няколко държави членки на ЕС, високите нива на безработица сред младежта изискват трайна подкрепа на приобщаващото предприемачество като възможност за (повторно) включване в пазара на труда. Предоставянето на микрокредити е важно средство за това“⁸. Широкото многообразие от институционални участници и предлагани продукти изисква специфични инструменти за микрофинансиране, насочени към улесняване достъпа до кредити за микропредприятията, които играят важна роля за създаването на работни места, но са изправени пред още повече трудности, отколкото останалите МСП:

⁸ Evers & Jung (2014); <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12485&langId=en>.

1. Европейския инструмент за микрофинансиране PROGRESS (2010—2013 г.) — се състои от:

- а. механизъм за гарантиране, който предоставя гаранции до 20 % за портфейли с микрокредити, предоставени от посредниците на микропредприятията; както и
- б. *Fonds Commun de Placement — Fonds d'Investissement Spécialisé* — специализиран инвестиционен фонд, чиято цел е увеличаване на достъпа до микрофинансиране чрез набор от финансови продукти (по-специално заеми).

Към 31 декември 2014 г. чрез тези инструменти са предоставени 31 371 микрокредита на крайни получатели за общо 291,7 млн. евро (първоначалната цел бе 46 000 микрокредита на стойност 500 млн. евро до 2018 г.). Инструментът е на път да постигне първоначалната цел, тъй като новите заеми ще бъдат включени в периода до 2018 г.; както и

2. Програмата за заетост и социални иновации (EaSI) — *Микрофинансиране и социално предприемачество — Микрофинансиране*, приемник на посочените по-горе инструменти, има за цел да увеличи достъпа до микрофинансиране за уязвимите групи и микропредприятията, като осигурява подкрепа на доставчиците на микрокредити. С финансовото участие на Съюза в размер на поне 86 млн. евро се цели отпускането на 41 000 микрокредита - на обща стойност 528 млн. евро⁹.

2. Стратегически отрасли

2.1. Научни изследвания и иновации (НИИ)

От методологична гледна точка е по трудно да се установят категорични доказателства, че по-големите, утвърдени научноизследователски дружества срещат проблеми с достъпа до дългово финансиране при набирането на ресурси за новаторски проекти. Неотдавнашно иконометрично проучване¹⁰, както и практическят опит, обаче показват, че търсенето на дългово финансиране за научноизследователска дейност далеч надхвърля настоящото предлагане.

За справяне с финансовите нужди за научноизследователска дейност, които трудно могат да бъдат напълно посрещнати на национално равнище, Комисията създаде *Механизма за финансиране с разделяне на риска* (2007—2013 г.), а в рамките на „Хоризонт 2020“ — продуктите „InnovFin за големи проекти, InnovFin за финансиране на растежа на дружества със средна капитализация и „InnovFin за гаранции за дружество със средна капитализация:

⁹ Целевата сума може да бъде променена, тъй като все още се водят преговори за подробностите около прилагането и съвместните инвестиции.

¹⁰ Европейска комисия (2013а).

1. *Механизмът за финансиране с поделяне на риска* (за периода 2007—2013 г.) предлага заеми и хибридно финансиране или финансиране тип „мечанин“ за подобряване на достъпа до рисково финансиране за научноизследователски проекти. Участието на Съюза в Механизма за финансиране с поделяне на риска за периода 2007—2014 г. възлиза на 960 млн. евро, с чиято помощ се отпускат над 9,56 млрд. евро, при очаквани 11,31 млрд. евро; както и
2. Инструментът за кредитни услуги за научноизследователска и развойна дейност (2014—2020 г.) в рамките на „Хоризонт 2020“, наследник на механизма за финансиране с поделяне на риска, също предлага заеми и хибридно финансиране или финансиране тип „мечанин“ за подобряване на достъпа до рисково финансиране за научноизследователски проекти. За периода 2014—2020 г. участието на ЕС в размер на 1 060 млн. евро се очаква да мобилизира финансиране от 13 250 милиона евро за крайните получатели. До края на 2014 г. участието на ЕС в размер на 483 млн. евро вече подкрепи финансиране в размер на 1 157,2 млн. евро.

2.2. Инфраструктура и енергийна ефективност

Транспортът, далекосъобщенията и енергийните инфраструктури играят ключова роля в развитието и устойчивия растеж. Характерна особеност е, че частни предприятия от всякакъв размер и публични субекти си взаимодействат, за да се постигнат необходимите резултати. Инфраструктурата подобрява производителността на икономиката, като по този начин благоприятства растежа и улеснява укрепването на взаимовръзките на вътрешния пазар.

Също така, енергийната ефективност и нейното популяризиране стават все по-важни в Съюза, по-специално с оглед на неговата водеща цел за постигане до 2020 г. на 20 % енергийна ефективност и на допълнителните цели след това.

Целта на финансовата намеса на ЕС в тези сектори е да се допринесе за преодоляване на недостатъците на европейските капиталови пазари. Програмите на ЕС за финансови инструменти за различните подсектори (транспортна и енергийна инфраструктура, енергийна ефективност, включително околна среда и действия по климата, и ИКТ), започнати в периода 2007—2013 г. или предвидени за периода 2014—2020 г., включват:

1. *Инструмент за гарантиране на заемите по проекти, свързани с трансевропейските транспортни мрежи (LGTT)* — дългов инструмент за финансиране на проекти в областта на трансевропейските транспортни и енергийни мрежи. Към 31 декември 2014 г. общата неусвоена сума за гаранции по инструмента LGTT възлиза на 497 млн. евро и обхваща шест проекта, чрез които се очаква да бъдат инвестирани (капиталови инструменти, дългови инструменти, безвъзмездни средства) общо 12,1 млрд. евро. В последващата оценка на Комисията от 2014 г. бе направен изводът, че въздействието на LGTT е било положително при неговото прилагане, но не е било достатъчно за

постигането на целите в по-широк план;

2. В рамките на *Механизма за свързване на Европа* (MSE):

а. Инициатива за облигации за проекти (ИОП, МФФ 2007-2013 г.), чиято цел е да насърчи финансирането посредством капиталовите пазари на инфраструктурни проекти в областта на трансевропейските транспортни и енергийни мрежи и ширококоловите мрежи. Към днешна дата няколко сделки са достигнали етап на финансово приключване в рамките на пилотната фаза на инициативата за облигации за проекти:

- i. през 2014 г. вноската на Съюза в размер на 10 млн. евро за TEN-E подкрепи кредитно подобрене с облигации за проекти в размер на 54,9 милиона евро за проекти за 421 милиона евро; както и
- ii. финансовото участие на Съюза в TEM-T спомогна за финансирането на:

1. транспортен проект „на зелено“ за изграждане на магистрала А 11 в Белгия с емитиране на облигации за проекти за 578 млн. евро и собствен капитал в размер на 79,6 млн. евро (с участие на Съюза в размер на 200 млн. евро); както и

2. А7 Autobahn в Германия с емисия на облигации за проекти на стойност 429 млн. евро.

- iii. Също през 2014 г. бюджетно участие в размер на 20 млн. евро за сектора на ИКТ даде възможност за кредитно подобрене от около 38 млн. евро в подкрепа на емитиране на облигации за около 189 млн. евро от френски доставчик на ширококолови услуги; както и

б. *дълговият инструмент с поделяне на риска* ще бъде насочен към проекти от общ интерес в областта на транспорта, ширококоловите и енергийните мрежи. От 2015 г. този инструмент надгражда вече действащата инициатива „Облигации за проекти“ и Инструмента за гарантиране на заеми за проекти по TEN-T. Ако на инструмента бъдат предоставени всички предвидени за него 3 млрд. евро, благодарение на участието на Съюза може да бъде привлечено общо финансиране в размер на 18 до 45 млрд. евро;

3. *Инструменти за частно финансиране за енергийна ефективност* (PF 4EE), финансирани по програмата LIFE, които ще предоставят, наред с другото, механизъм с поделяне на риска с цел намаляване на кредитния риск за финансовите посредници при предоставянето на заеми в сектора на *енергийната ефективност*, в съчетание с техническа помощ за финансовите посредници за изграждането на нов пазарен сегмент. Финансовото участие на Съюза в размер на 80 млн. евро се очаква да осигури подкрепа за инвестиции в размер до около 540 млн. евро за периода 2014—2017 г.;

4. *Европейски фонд за енергетика, изменение на климата и инфраструктура 2020 г. (Marguerite)*, общоевропейски фонд за дялово участие, който подкрепя инфраструктурни инвестиции в областта на транспорта (TEN-T), енергетиката (TEN-E) и възобновяемите енергийни източници в държавите членки. Участието на Съюза от 80 млн. евро бе насочено към подпомагане на финансиране в размер на около 10,2 млрд. евро, от които вече са мобилизирани 4,9 млрд. евро под формата на собствен капитал и дългово финансиране (финансово участие на ЕС: 31,3 млн. евро). До 31 декември 2014 г. по линия на фонда бяха заделени 295 млн. евро капиталови инвестиции за три TEN-T и седем проекта за енергия от възобновяеми източници;
5. Европейският фонд за енергийна ефективност (EETF), на Европейската енергийна програма за възстановяване (EER), която инвестира в проекти за енергийна ефективност, възобновяема енергия и чист градски транспорт. Към края на март 2014 г. фондът разпредели в пълна степен участието на Съюза (125 млн. евро) за проекти за инвестиции на обща стойност 219 млн. евро. Техническата помощ по EETF се оказва полезна за подпомагане на публичните органи при подготовката на проекти, които впоследствие ще бъдат финансирани. Общо около 200 млн. евро бяха отпуснати за 12 проекта, които ще генерират около 333 милиона евро крайни инвестиции. До декември 2014 г. бяха генерирани 216 млн. евро за крайни инвестиции, разпределени за девет проекта. За 2015 г. се подготвят шест проекта на обща стойност 243 млн. евро, като дялът на EETF се очаква да бъде 92 млн. евро; както и
6. *Инструмент за финансиране на природен капитал (ИФПК)*, който ще финансира проекти за генериране на приходи или за намаляване на разходи, насърчаващи запазването, възстановяването, управлението и значимостта на природния капитал, за да се постигнат целите на Съюза в областта на околната среда и биоразнообразието, както и адаптирането към измененията на климата.- Планираното финансово участие на Европейския съюз за пилотната фаза е 60 млн. евро, 10 млн. евро от които вече са заделени.

2.3. Социални предприятия

Сред предприятията с нарушен достъп до кредити специално внимание заслужават социалните предприятия поради връзката между социалния капитал и икономическия растеж. Тяхната основна цел е постигането на измеримо и положително социално въздействие.

Фактът, че социалните предприятия не търсят непременно максимизиране на печалбата обаче ограничава в още по-голяма степен техния достъп до финансиране, тъй като традиционните банки не са склонни да оценяват бизнес плановете им поради редица трудности. За периода 2014—2020 г. за нуждите на социалното предприемачество е разработен инструментът *Микрофинансиране и социално предприемачество — Социални предприятия*, чиято цел е да подкрепи развитието на социалните предприятия — бюджетът е поне 86 млн. евро.

2.4. Образование

Като форма на натрупване на човешки капитал, образованието е основен източник на икономически растеж. Доколкото то е достъпно за студенти с различен социален и икономически произход, то също така допринася за социалното сближаване и равенство. Освен това е доказано, че мобилността на студентите значително засяга социалното и икономическото развитие.

Нов финансов инструмент на ЕС — *Механизъмът за гарантиране на студентски заеми* (програма „Еразъм + заеми за магистри, гаранционен механизъм в рамките на програма „Еразъм +“) — има за цел да бъде подкрепена мобилността, равнопоставеността и високите постижения чрез гаранции за финансовите институции, които са съгласни да предоставят на студентите изгодни заеми за обучение в магистърска степен в друга държава. Планираното финансово участие на ЕС в размер на 517 млн. евро за периода 2014-2020 г. (за 28,40 млн. евро от които вече бяха поети задължения) се очаква да осигури подкрепа за заеми в размер до 3 млрд. евро.

3. Стратегически региони извън ЕС

3.1. Държави, обхванати от процеса на разширяване¹¹

Достъпът до финансиране остава една от най-големите трудности пред малките и средните предприятия в Западните Балкани, въпреки че МСП са най-ефективният елемент в икономическия преход и стълб на растежа и заетостта. Поради липсата на финансова история за МСП, които са в начален етап на развитие, е почти невъзможно да получат достъп до банково финансиране. Достъпът до финансиране в енергийния сектор изглежда като цяло уязвим. Тези проблеми се решават по следния начин:

1. *Механизъмът за гарантиране по Инструмента за развитие на предприятията и иновациите за Западните Балкани (EDIF)* има за цел да се подобри социално-икономическия растеж чрез насърчаване на предпоставките за появата и развитието на новаторски МСП и МСП с голям потенциал. Участието на Съюза в EDIF в размер на почти 22 млн. евро се очаква да подкрепи общи инвестиции в размер на повече от 98 млн. евро;
2. *Фондът за разширяване на предприятията ((ENEf))* в рамките на EDIF има за цел да насърчи социално-икономическия растеж в региона чрез създаване на условия за учредяване и растеж на иновативни МСП с висок потенциал на етапите на разрастване и развитие. Финансовото участие на Съюза в размер на 11 млн. евро се очаква да осигури подкрепа за инвестиции за общо около 55 млн. евро. Като цяло, предвид връзката между ENEf и съфинансирането на Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР), участието на Съюза

¹¹ Албания, Бивша югославска република Македония, Сърбия, Турция, Черна гора В допълнение — Босна и Херцеговина и Косово като потенциални кандидати. Исландия спря преговорите за присъединяване и не желае повече да бъде считана за кандидат.

ще подкрепи инвестиции на стойност приблизително 110 млн. евро за крайните получатели;-

3. *Фондът за иновации в предприятията* (ENIF) по Инструмента EDIF подкрепя социално-икономическия растеж на Западните Балкани чрез създаване на условия за появата и първоначалното развитие на иновационни малки и средни предприятия. Финансовото участие на Съюза в размер на 21 млн. евро се очаква да осигури подкрепа за инвестиции за общо приблизително 40 млн. евро за периода 2014—2020 г.;
4. Европейският фонд за Югоизточна Европа (EFSE) е форма на публично-частно партньорство, имащо за цел да привлича капитал от частния сектор за предоставяне на заеми на микропредприятията и малките предприятия и домакинствата. Досегашното участие на Съюза в размер на 88 млн. евро е привлякло общо финансиране на стойност 3,2 млрд. евро, от които ще се възползват 496 716 крайни получатели в региона, обхванат от процеса на разширяване;
5. *Фонд „Екология за растеж“* (GGF) предоставя целево финансиране за проекти за възобновяема енергия и енергийна ефективност, които да помогнат на целевите страни да намалят емисиите на CO₂ и потреблението на енергия. Финансовото участие на Съюза в размер на 38,6 млн. евро се очаква да осигури подкрепа за инвестиции за общо около 281 млн. евро за крайните получатели; Текущият портфейл от проекти с 20 партньорски институции в девет страни е на стойност 185,1 млн. евро; както и
6. Целта на *Заема за възстановяване на МСП за Турция* е да смекчи въздействието на кризата върху МСП и да допринесе за развитието на турската икономика и повишаване на трудовата заетост. С финансовото участие на Съюза в размер на поне 30 млн. евро се цели отпускането на заеми на обща стойност 300 млн. евро.

3.2. Страни, обхванати от политиката на добросъседство¹²

Финансираните от ЕС програми имат за цел да насърчат устойчивия приобщаващ растеж и благоприятния инвестиционен климат в Европейската политика за добросъседство (ЕПД). ЕС се стреми да постигне стратегическите цели на своите политики за добросъседство — изграждане на по-добри енергийни и транспортни инфраструктурни връзки между ЕС и съседните страни, борба срещу заплахите за околната среда и насърчаване на интелигентен растеж чрез подкрепа за МСП — чрез следното:

¹² Армения, Азербайджан, Египет, Грузия, Израел, Йордания, Ливан, Молдова, Мароко, Палестина, Тунис, Украйна (напълно обхванати от ЕПД), Алжир (в процес на преговори за присъединяване към ЕПС), Беларус, Либия, Сирия (извън повечето структури на ЕПД); Вж. също http://eeas.europa.eu/enp/index_en.htm.

1. *Инструмент за инвестиции в рамките на ЕПД (NIF)*, чиято цел е да подсили енергийната и транспортната инфраструктура и взаимосвързаност в региона посредством заплахи за околната среда, включително изменението на климата, насърчаването на социално-икономическото развитие чрез подкрепа за МСП и социалния сектор. В периода 2007—2014 г. участието на Съюза в размер на приблизително 1 159 млн. евро подsigури чрез ефекта на лоста 11,9 млрд. EUR във вид на заеми от европейски финансови институции, като общите проектни разходи се оценяват на 26 млрд. евро; както и
2. Подкрепата за *Инструмента за евро-средиземноморски инвестиции и партньорство (FEMIP)* подsigурява капитал за частния сектор в средиземноморските държави партньори *pari passu* с други търговски инвеститори в региона с оглед създаването, реструктурирането или растежа на предприятията. Текущото общо участие на Съюза възлиза на 224 млн. евро.

3.3. Страни, обхванати от Инструмента за сътрудничество за развитие (ICR)

В някои страни извън ЕС липсата на добре установена институционална рамка за гарантиране на правата на собственост, за преодоляването на недостатъците на пазара и за осигуряването на стимули за частни инициативи често е в основата на слабото развитие на сектора на МСП, на недостига на инфраструктура и на липсата на общи инвестиции в здравеопазване, образование и опазване на околната среда. При преодоляването на тези проблеми чрез финансиране на надеждни МСП основно предизвикателство за външната политика на ЕС остават инфраструктурата и продуктивните инвестиции; Това става чрез следните инструменти:

1. *Инвестиционният механизъм за Централна Азия (IFCA)* и *Механизъм за инвестиции в Азия (AIF)* имат за цел да насърчават инвестиции и ключови инфраструктури, като се дава приоритет на по-добрата енергийна инфраструктура, по-добрата защита на околната среда и растежа на МСП. Настоящият общ бюджет възлиза на 171,56 млн. евро. Към днешна дата с участието на IFCA в размер на 82 млн. евро са мобилизирани около 465 млн. евро под формата на финансиране, а с участието на AIF в размер на 62 милиона евро са мобилизирани около 2 046 млн. евро;
2. *Инструментът за инвестиции в Латинска Америка (LAIF)* има за цел да насърчи инвестициите и инфраструктурата в областта на транспорта, енергетиката и околната среда, както и социалния и частния сектор в страните от Латинска Америка. За периода 2009—2014 г. бяха отпуснати 210 млн. евро, които чрез ефекта на лоста дадоха възможност за отпускането 2,9 млрд. евро под формата на заеми за инвестиции в размер на 6,6 млрд. евро¹³; както и

¹³ Въз основа на 27 проекта, два от които са били отменени.

3. *Световният фонд за енергийна ефективност и възобновяема енергия (GEEREF)* има за цел да стимулира енергийната ефективност и възобновяемата енергия в развиващите се страни и икономиките в преход. В края на 2014 г. общият размер на инвестициите, подкрепени с вноската на Съюза, е възлизал на около 1 млрд. евро.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В периода на финансовата криза в редица важни икономически отрасли достъпът до финансиране беше ограничен. Даже и след отминаването на кризата ефектът от намаляването на задлъжнялостта и финансовата фрагментация продължиха да създават финансови затруднения пред отпускането на финансиране и условията за това, особено в по-силно засегнатите държави членки и целеви групи.

Финансовите инструменти на ЕС се оказаха ефективни и разходоефективни при преодоляването на тези трудности. Комисията вече ясно се ангажира с използването на тези инструменти в по-широк план. Тя ще проучи възможността за засилване на съществуващите инструменти или ще потърси нови в отговор на несъвършенствата на пазара или във връзка с неоптимални инвестиционни ситуации, когато най-подходящите модели за оказване на подкрепа изглеждат пазарното финансиране с гаранция от ЕС, капиталовите инвестиции или споразуменията за поделение на риска.

Същевременно Комисията ще продължи да търси баланс между повече гаранции за бюджетния орган по отношение на отчитането, мониторинга и одита и по-голяма ефективност на прилагането на финансовите инструменти. В тази връзка бе направено много. Новата рамка за прилагането на инструментите за периода 2014—2020 г. съдържа важни разпоредби относно техническите изисквания, прозрачността, вътрешния контрол, одита и докладването. Освен това за възнаграждението на натоварените с изпълнението субекти са въведени последователни и разумни ограничения, така че техните интереси да съвпадат с политическите цели на Комисията.

Освен това са установени процедурни изисквания за централно управляваните инструменти, за да се гарантира, че участието на Съюза се инвестира в пълна степен и че средствата, изплатени на натоварените с изпълнението субекти, системно са съобразени с конкретните оперативни нужди на въпросния инструмент. Когато става въпрос за инструменти, създадени и управлявани от държавите членки, при споделено управление със средства от бюджета на ЕС, са утвърдени нормативни разпоредби за обвързване на изплащането на средствата с действителната подкрепа, която финансовите посредници предоставят на крайните получатели. От 2016 г. Комисията ще пристъпи към по-последователно докладване за двата вида инструменти.

Комисията възнамерява да преразгледа нормативната уредба с цел намаляване на излишната бюрократична тежест в първата фаза на изпълнение и по-нататъшното хармонизиране при разработването на финансови инструменти за най-ефикасни и актуални пазарни практики. Във връзка с това ние ще направим междинна оценка на инструментите. Също така, съгласно предвиденото в самия Финансов регламент, възнамеряваме да преразгледаме разпоредбите на Финансовия регламент относно финансовите инструменти и, когато е целесъобразно, да направим предложения за включване на поуците от натрупания опит, да отразим по-добре пазарните практики и да улесним допълнително тяхното прилагане. По-специално, при този преглед следва да се разгледа възможността за съчетаване на различни форми на подкрепа от бюджета

на ЕС, особено с оглед на по-нататъшното подобряване на ливъриджа, а отгук — и на ефективността на финансовите инструменти на ЕС.